FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT F.G. JACOBS

föredraget den 16 juli 1998 *

1. Förevarande mål, som hänskjutits till domstolen för förhandsavgörande av Landessozialgericht Niedersachsen (socialöverdomstolen i Niedersachsen), rör huruvida en spansk medborgare som är bosatt i Tyskland med sin make, som också är spansk medborgare, har rätt att erhålla tyska familjeförmåner på samma sätt som tyska medborgare då maken, som är anställd vid det spanska generalkonsulatet i Hannover, har utnyttjat sin rätt enligt artikel 16.2 i förordning (EEG) nr 1408/71 [1] att välja att omfattas av det spanska socialförsäkringssystemet.

Relevant gemenskapslagstiftning

2. I artikel 1 u i i förordning nr 1408/71, i dess lydelse vid den aktuella tidpunkten, [2] definieras "familjeförmåner" på följande sätt:

"alla vå[r]dförmåner eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den lagstiftning som anges i artikel 4.1 h, med undantag för de särskilda bidrag vid barns födelse som nämns i bilaga II". [3]

3. I artikel 2.1 föreskrivs följande:

"Denna förordning gäller anställda och egenföretagare, som omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i en eller flera medlemsstater och som är medborgare i en medlemsstat eller är statslösa eller flyktingar bosatta inom en medlemsstats territorium, samt deras familjemedlemmar och efterlevande."

* Originalspråk: engelska.

1 — Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1).

2 — Artikel 1 u i ändrades genom rådets förordning (EG) nr 3096/95 av den 22 december 1995 för att jämställa bidrag vid adoption med bidrag vid barns födelse (EGT L 335, s. 10.)

3 — I bilaga II anges inte något sådant bidrag beträffande Tyskland.

4. I artikel 3.1 föreskrivs följande:

"Om något annat inte följer av den särskilda bestämmelserna i denna förordning har personer, som är bosatta inom en medlemsstats territorium och för vilka denna förordning gäller, samma skyldigheter och rättigheter enligt en medlemsstats lagstiftning som denna medlemsstats egna medborgare."

5. I artikel 4.1 föreskrivs följande:

"Denna förordning gäller all lagstiftning om följande grenar av social trygghet:

...

h) Familjeförmåner.'

6. I avdelning II, "Bestämmande av tillämplig lagstiftning", föreskrivs följande i artikel 13.1:

"Om något annat inte följer av artikel 14 c skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning."

7. I artikel 13.2 föreskrivs följande:

"Om något annat inte följer av artikel 14—17 gäller följande:

a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium eller om det företag eller den person som han är anställd hos har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium..."

8. I artikel 16 föreskrivs följande:

"1. Bestämmelserna i artikel 13.2 a skall tillämpas på personer som är anställda vid beskickningar och konsulat och på privat-

tjänare hos tjänstemän vid beskickningar eller konsulat.

2. Anställda som omfattas av punkt 1 och som är medborgare i den medlemsstat som är den ackrediterande eller sändande staten har dock rätt att välja att omfattas av lagstiftningen i den staten. Denna rättighet att välja kan utövas vid varje kalenderårs utgång och skall inte ha retroaktiv verkan."

Bakgrund och tolkningsfrågor

9. Sökanden vid den nationella domstolen, Paula Gómez Rivero, och hennes make är spanska medborgare och bosatta i Tyskland sedan år 1968 respektive år 1966. De har två barn som är födda år 1977 och år 1982.

10. Paula Gómez Rivero saknar förvärvsarbete sedan år 1994, om man bortser ifrån vad som i beslutet om hänskjutande beskrivs som ringa verksamhet som hemhjälp (mellan fem och sex timmar i veckan). Hon omfattas inte av någon obligatorisk socialförsäkring på grund av denna anställning. Sedan år 1968 har hennes man varit anställd vid det spanska generalkonsulatet i Hannover.

11. Paula Gómez Riveros make har valt att omfattas av det spanska socialförsäkringssystemet i enlighet med artikel 16.2 i förordning 1408/71. Paula Gómez Rivero har varken gjort eller hävdat att hon gjort något sådant val.

12. I det förevarande målet invänder Paula Gómez Rivero mot det beslut som fattats av Bundesanstalt für Arbeit Nürnberg, svaranden vid den nationella domstolen, att med verkan från den 1 februari 1995 dra in de familjeförmåner som tidigare hade utbetalats för hennes två söner.[4] Beslutet grundades på det val som hennes make hade gjort.

13. Enligt det spanska socialförsäkringssystemet uppfyller Paula Gómez Rivero inte de krav som uppställs för rätt till familjeförmåner, eftersom hennes familjs inkomster överskrider den maximigräns som gäller för att sådana förmåner skall kunna utgå.

14. I beslutet om hänskjutande konstaterar den hänskjutande domstolen att Paula Gómez Rivero fortfarande uppfyller kraven enligt tysk lag för erhållande av de familjeförmåner hon begär och därför har rätt att erhålla dessa förmåner. Domstolen anser

4 — Enligt tysk lag skall Paula Gómez Riveros krav till och med den 31 december 1995 prövas enligt bestämmelserna i Bundeskindergeldgesetz (förbundslag om barnbidrag) i dess lydelse av den 31 januari 1994 (*BGBl.* I, s. 168, 701) och för tiden därefter enligt de bestämmelser i § 62 och följande paragrafer i Einkommensteuergesetz (inkomstskattelag), i dess lydelse enligt lag av den 11 oktober 1995, som trädde i kraft den 1 januari 1996 (*BGBl.* I, s. 1250).

emellertid att frågan gäller huruvida tysk rätt i fråga om barnbidrag är tillämplig på Paula Gómez Rivero. Den hänskjutande domstolen drar slutsatsen att förmånen i fråga är en familjeförmån som faller under det materiella tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 samt att Paula Gómez Rivero tillhör den personkrets som omfattas av förordningens tillämpningsområde. Domstolen undrar emellertid om det val som hennes make har gjort, att omfattas av spansk socialförsäkringslagstiftning, medför att också hon omfattas av spansk socialförsäkringslagstiftning och därför inte har rätt till socialförsäkringsförmåner enligt det tyska systemet. Den hänskjutande domstolen undrar särskilt huruvida valet kan ha denna rättsföljd för en maka till en anställd om denna maka, vilket är fallet med Paula Gómez Rivero, varken har samtyckt till valet eller själv försökt att göra samma val.

15. Den hänskjutande domstolen anser att om det faktum att Paula Gómez Riveros make har gjort det ifrågavarande valet medför att hon omfattas av spansk socialförsäkringslagstiftning, oavsett om hon samtyckt till eller själv gjort detta val, så måste beslutet att dra tillbaka de tyska familjeförmånerna vara lagligt eftersom hon inte omfattas av det tyska socialförsäkringssystemet. Om valet å andra sidan inte får denna följd för Paula Gómez Rivero så drar den hänskjutande domstolen slutsatsen att hon har rätt till de ifrågavarande tyska familjeförmånerna i enlighet med förordning nr 1408/71.

16. Mot denna bakgrund har den hänskjutande domstolen ställt följande frågor till domstolen:

"1) Om en person som är anställd vid ett konsulat i enlighet med artikel 16.2 första meningen i förordning (EEG) nr 1408/71 väljer att omfattas av lagstiftningen i den sändande medlemsstaten där han är medborgare, får detta beslut då verkan även för hans maka, som inte är anställd vid ett konsulat men som också är medborgare i den sändande medlemsstaten,

eller

skall makan endast omfattas av lagstiftningen i den sändande medlemsstaten om hon själv väljer detta?

b) För det fall det val som den anställde vid ett konsulat gör även har verkan för hans maka, är det en förutsättning för att valet att omfattas av den sändande medlemsstatens lagstiftning skall ha verkan, att makan samtycker eller medverkar på något annat sätt?"

Yttranden

17. Skriftliga yttranden har ingivits av Paula Gómez Rivero, den finska regeringen och kommissionen.

18. Paula Gómez Rivero bestrider att förordning nr 1408/71 är av betydelse för att avgöra om hon har rätt till den ifrågavarande familjeförmånen. Hon hävdar att det val som hennes make gjort att omfattas av det spanska socialförsäkringssystemet inte kan medföra att hon eller hennes make förlorar sin rätt till tyska familjeförmåner, oavsett om hon är bunden av makens beslut eller inte. Hon hävdar att bestämmelserna i avdelning II i förordningen ("Bestämmande av tillämplig lagstiftning"), där rätten för en person som arbetar vid ett konsulat att välja att omfattas av den sändande statens socialförsäkringslagstiftning, endast gäller bestämmande av tillämplig lagstiftning i fall då en arbetstagare kan omfattas av flera olika nationella socialförsäkringssystem, och att lagstiftningen beträffande tilldelande av förmåner inte påverkas av dessa bestämmelser. Eftersom förordningen endast samordnar medlemsstaternas socialförsäkringsregler, kan den inte medföra att nationella bestämmelser som är förmånligare än motsvarande gemenskapsbestämmelser inte skall tillämpas. Paula Gómez Rivero anför också att förordningen inte är tillämplig när det inte finns någon utländsk anknytning och att i hennes fall har alla avgörande omständigheter, det vill säga hennes, makens och barnens hemvist, anknytning till Tyskland.

19. Den finska regeringen hävdar att så snart som en person kan omfattas av socialförsäkringslagstiftningen i mer än en medlemsstat, så är det bestämmelserna i avdelning II i förordning nr 1408/71 som avgör vilken lagstiftning som är tillämplig. Enligt artikel 2 i förordningen är den också tillämplig på den anställdes familjemedlemmar. Den finska regeringen påpekar att bestämmelserna i avdelning II inte innehåller särskilda regler om vilken lagstiftning som skall tillämpas på den anställdes familj. Regeringen anser att, enligt det system som etablerats genom förordningen, det är den lagstiftning som tillämpas på den anställde själv som avgör vilken lagstiftning som skall tillämpas på hans familj. Detta gäller också om den anställde har utnyttjat den valmöjlighet som anges i artikel 16.2. I dessa fall har den anställdes familj inte någon självständig rätt att avgöra vilken lagstiftning de omfattas av. Den finska regeringen drar slutsatsen att en anställds beslut att välja att omfattas av socialförsäkringslagstiftningen i en medlemsstat har verkan för hans familjemedlemmar. Vidare medger bestämmelsens ordalydelse inte att denna slutsats skulle vara beroende av att familjemedlemmarna samtycker innan valet görs.

20. Kommissionens bedömning överensstämmer med den nationella domstolens, det vill säga att om Paula Gómez Rivero är bunden av det val som hennes make gjort att omfattas av Spaniens socialförsäkringssystem så är beslutet att upphöra att utbetala familjeförmåner till henne från och med den 1 februari 1995 korrekt. Om däremot det gjorda valet inte är bindande för henne, så skall i enlighet med arti-

kel 13.2 a i förordningen det tyska socialförsäkringssystemet tillämpas på henne, och eftersom hon uppfyller alla förutsättningar för erhållande av den förmånen enligt relevant tysk lagstiftning skulle beslutet att stoppa utbetalningarna vara olagligt.

21. Kommissionen anser att frågorna måste besvaras mot bakgrund av domstolens domar i målen Cabanis-Issarte och Hoever och Zachow. [5] Kommissionen hävdar att bestämmelserna i enlighet med denna rättspraxis skall tolkas med hänsyn till om de tilldelar den anställdes familjemedlemmar personliga rättigheter eller om de skall anses tillämpliga enbart på den anställde själv. Kommissionen har uppfattningen att artikel 16.2 i förordning nr 1408/71 är en bestämmelse som endast kan tillämpas på den anställde själv. Kommissionen anser att en anställd vid ett konsulat har givits rätt att välja enligt bestämmelsen just i denna sin egenskap. Kommissionen drar slutsatsen att en sådan anställds familjemedlemmar, som inte har denna egenskap, inte har rätt att välja. Vidare drar kommissionen slutsatsen att den anställdes val inte kan få rättsverkningar för hans familjemedlemmar, vilka därför i detta fall omfattas av den tyska socialförsäkringslagstiftningen.

5 — Dom av den 30 april 1996 i mål C-308/93, Cabanis-Issarte (REG 1996, s. I-2097), och av den 10 oktober 1996 i de förenade målen C-245/94 och C-312/94, Hoever och Zachow (REG 1996, s. I-4895).

Bedömning

22. Jag delar den finska regeringens uppfattning, att en anställds familjemedlemmar i ett fall som detta omfattas av den lagstiftning som gäller för den anställde själv. Denna princip gäller också när en anställd använt sig av den valmöjlighet som erbjuds i artikel 16.2 i förordning nr 1408/71. Enligt min mening följer detta klart av förordningens systematik och bestämmelser.

23. För att underlätta den fria rörligheten för arbetstagare innehåller artikel 51 i EG-fördraget, med stöd av vilken förordning nr 1408/71 antogs, den rättsliga grunden för gemenskapslagstiftning inom socialförsäkringsområdet, i syfte att säkerställa att migrerande arbetstagare och deras familjemedlemmar inte förlorar de förmåner de erhållit i en medlemsstat då de gör bruk av sin rätt till fri rörlighet. Förordningen har till syfte att samordna medlemsstaternas bestämmelser inom socialförsäkringsområdet för att uppfylla de målsättningar som anges i artikel 51. Dessa målsättningar är, för det första, att tillförsäkra att de inbetalningar som arbetstagaren gör i de olika medlemsstaterna läggs samman, samt för det andra, att säkerställa att de personer som har rätt till förmåner kan utfå dessa oavsett var de är bosatta i gemenskapen. Systemet har utarbetats för att så långt som möjligt undanröja territoriella begränsningar vid tillämpningen av olika socialförsäkringssystem inom gemenskapen. [6]

6 — Dom av den 9 december 1965 i mål 44/65 Singer (REG 1965, s. 1191, i synnerhet s. 1199).

24. Förordning nr 1408/71 samordnar bestämmelserna i de nationella socialförsäkringssystemen, bland annat genom bestämmelser om vilket socialförsäkringssystem som skall tillämpas på en anställd och hans familj när de har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet. Dessa bestämmelser återfinns i avdelning II i förordningen, som har rubriken "Bestämmande av tillämplig lagstiftning".

25. Domstolen har vid ett flertal tillfällen konstaterat att bestämmelserna i avdelning II utgör ett fullständigt och enhetligt system av kollisionsnormer, som syftar till att de arbetstagare som flyttar inom gemenskapen skall omfattas av endast en medlemsstats system för social trygghet för att undvika att olika nationella lagstiftningar tillämpas samtidigt och undgå de komplikationer som skulle kunna följa om så vore fallet. [7] Det bör emellertid påpekas att förordningen endast samordnar nationella bestämmelser. Den innehåller exempelvis inga villkor för rätten eller skyldigheten att vara ansluten till ett socialförsäkringssystem. [8]

26. Jag kan inte godta kommissionens uppfattning, att maken till en anställd, utan att själv vara försäkrad, skulle omfattas av ett annat socialförsäkringssystem än det som den anställde tillhör till följd av bestämmelserna i förordning nr 1408/71.

27. Artikel 13.2 a, som kommissionen stödjer sig på, handlar om den anställde och inte om dennes make. Med hänsyn till det system som etablerats genom förordningen är det vidare klart, att en arbetstagares familjemedlemmar omfattas av samma bestämmelser som arbetstagaren, i avsaknad av särskilda bestämmelser om motsatsen. Detta är fullt logiskt, eftersom familjemedlemmarnas rättigheter enligt förordningens system härrör från arbetstagarens egenskap av försäkrad person. Situationen kan givetvis vara annorlunda om en familjemedlem själv är anställd i den mening som avses i artikel 2.1.

28. Jag kan inte heller godta kommissionens uppfattning att de principer som domstolen utvecklat beträffande åtskillnaden mellan personliga och härledda rättigheter är relevanta vid bestämmandet av tillämplig lagstiftning. Det förefaller mig som om kommissionen blandar ihop bestämmandet av tillämplig lagstiftning med bestämmandet av rättigheter för arbetstagarens familjemedlemmar enligt denna lagstiftning. Domstolens domar i målen Cabanis-Issarte och Hoever och Zachow [9] gäller endast den senare frågan. I målet Cabanis-Issarte var det fråga om pensionsrättigheterna för en änka till en fransk arbetstagare som hade arbetat en tid i Nederländerna. Den tillämpliga lagstiftningen var nederländsk lag och frågan gällde huruvida fru Cabanis-Issarte kunde göra anspråk på personliga rättigheter enligt den lagstiftningen, vilket domstolen besvarade jakande. Hoever and Zachow gällde rätten till barnbidrag för hustrur till tyska arbetstagare då arbetstagarna var anställda i Tyskland men bosatta i Neder-

7 — Se exempelvis dom av den 13 mars 1997 i mål C-131/95, Huijbrechts (REG 1997, s. I-1409), punkt 17, samt dom av den 11 juni 1998 i mål C-275/96, Kuusijärvi (REG 1998, s. I-3419), punkt 28.

8 — Dom av den 3 maj 1990 i mål C-2/89, Kits van Heijningen (REG 1990, s. I-1755), punkt 19, samt domen i det ovannämnda målet Kuusijärvi, punkt 29.

9 — Se ovan fotnot 5.

länderna. Till följd av denna anställning var det tysk lagstiftning som var tillämplig, och frågan var huruvida fru Hoever och fru Zachow, som inte var anställda i förordningens mening, hade en självständig rätt till förmåner, vilken fråga domstolen återigen besvarade jakande. Samtidigt som dessa domar klargör att en migrerande arbetstagares familjemedlemmar enligt förordningen inte behöver inskränka sig till att kräva rättigheter i egenskap av arbetstagarens familjemedlemmar, innebär de på intet sätt att skillnaden mellan härledda rättigheter och personliga rättigheter är av betydelse vid bestämmandet av tillämplig lagstiftning. Jag kan heller inte se att denna skillnad skulle kunna ha betydelse härvidlag. Enligt det system som förordningen etablerar krävs att man först avgör vilken lagstiftning som är tillämplig innan det är möjligt att konstatera vilka förmåner som blir aktuella, och förordningen innehåller därför bindande regler om vilken lagstiftning som skall tillämpas. Eftersom det inte finns några sådana regler som gäller särskilt för en arbetstagares familjemedlemmar, så följer det av förordningens system att den lagstiftning som gäller för den migrerande arbetstagaren också skall tillämpas på hans familjemedlemmar. Detta gäller också i det undantagsfall då den migrerande arbetstagaren i enlighet med artikel 16.2 har en valmöjlighet.

29. Det är sant att i förevarande mål får förordningen till följd att Paula Gómez Rivero inte har rätt till de ifrågavarande förmånerna, vilket hon skulle ha haft om förordningen inte fanns. Detta resultat är emellertid en följd av att avdelning II i förordningen inrättar ett fullständigt system av kollisionsnormer. Vidare står detta resultat, såsom domstolen funnit, inte i strid med den princip som fastlagts i domstolens praxis, att tillämpningen av förordningen inte kan medföra förlust av rättigheter som enbart erhållits enligt nationell lagstiftning. Domstolen har konstaterat att denna princip inte kan tillämpas på reglerna för bestämmande av tillämplig lagstiftning. [10]

30. Enligt min mening blir svaret på den hänskjutande domstolens första fråga således, att om en person som är anställd vid ett konsulat i enlighet med artikel 16.2 första meningen i förordning nr 1408/71 väljer att omfattas av lagstiftningen i den sändande medlemsstaten där han är medborgare, får detta beslut även verkan för hans maka, som inte är anställd vid ett konsulat men som också är medborgare i den sändande medlemsstaten.

31. Genom sin andra fråga vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida, för det fall att valet att omfattas av den sändande statens lagstiftning har verkan också för makan, det är en förutsättning för att valet skall vara verkningsfullt att den make som påverkas av detsamma samtycker eller medverkar på annat sätt.

32. Enligt min mening finns det ingenting i ordalydelsen av artikel 16.2 i förordningen

10 — Se dom av den 12 juni 1986 i mål 302/84, Ten Holder (REG 1986, s. 1821), punkt 22.

som antyder att den anställdes make måste samtycka till valet för att detta skall få verkan. Om bestämmelsen tolkades så, att det vore nödvändigt att erhålla samtycke från maken (eller för den delen från vilken annan vuxen medlem av arbetstagarens familj som helst) skulle detta leda till rättsosäkerhet och göra bestämmelsen oanvändbar, och den skulle därigenom berövas all ändamålsenlig verkan. Jag skulle också vilja påpeka att familjemedlemmarna till en migrerande arbetstagare som har rätt att välja enligt artikel 16.2 inte kommer i ett sämre läge än familjemedlemmarna till en arbetstagare som inte har denna rätt. I det senare fallet är familjemedlemmarna hur som helst bundna av de bestämmelser som avgör vilken lagstiftning som är tillämplig.

33. Slutligen har kommissionen anfört att en tillämpning av förordning (EEG) nr 1612/68 kunde vara aktuell. [11] Artikel 7 i den förordningen har följande lydelse:

"1. En arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat får inom en annan medlemsstats territorium inte på grund av sin nationalitet behandlas annorlunda än landets egna arbetstagare i fråga om anställnings- och arbetsvillkor...

2. Arbetstagaren skall åtnjuta samma sociala och skattemässiga förmåner som landets medborgare."

34. Kommissionen anför att Paula Gómez kan tänkas falla under definitionen av en arbetstagare i den mening som avses i denna förordning med hänsyn till att hon arbetar mellan fem och sex timmar i veckan, och således skulle ha rätt att begära sociala förmåner, i enlighet med artikel 7.2 i förordningen, på samma sätt som tyska medborgare. Kommissionen anser sig emellertid inte ha tillräcklig kännedom om de faktiska omständigheterna för att kunna ha någon uppfattning i denna fråga, vilket innebär att det ankommer på den nationella domstolen att avgöra frågan mot bakgrund av domstolens rättspraxis angående definitionen av en arbetstagare. [12]

35. Det förefaller mig emellertid vara olämpligt att undersöka möjligheten att tillämpa förordning nr 1612/68, och detta av följande skäl. Förordningen nämns varken i de frågor som hänskjutits till domstolen eller i beslutet om hänskjutande. Följaktligen har parterna vid den nationella domstolen och medlemsstaterna inte haft möjlighet att yttra sig över denna förordnings räckvidd vid domstolen. Dessa invändningar skulle kunna lämnas utan avseende om förordningen var uppenbart relevant och oavsiktligt hade förbisetts. Detta är emellertid inte fallet här. Det är i det förevarande målet inte alls klart huru-

11 — Rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33).

12 — Vad berträffar definitionen av arbetstagare i den mening som avses i förordning nr 1612/68, se exempelvis domstolens dom av den 3 juni 1986 i mål 139/85, Kempf (REG 1986, s. 1741; svensk specialutgåva, volym 8, s. 629), samt av den 21 november 1991 i mål C-27/91, Le Manoir (REG 1991, s. I-5531).

vida Paula Gómez Rivero är en arbetstagare enligt förordningen, eller huruvida förordningens förbud mot diskriminering tar över bestämmelserna i förordning nr 1408/71 vid bestämmandet av tillämplig socialförsäkringslagstiftning. Detta är viktiga frågeställningar som inte kan behandlas i avsaknad av uttrycklig argumentation.

Förslag till avgörande

36. Av de skäl som anförts ovan är det min uppfattning att de av Landessozialgericht Niedersachsen hänskjutna frågorna bör besvaras på följande sätt:

1) Artikel 16.2 i förordning (EEG) nr 1408/71 skall tolkas så, att om en person som är anställd vid ett konsulat i enlighet med artikel 16.2 första meningen i denna förordning väljer att omfattas av lagstiftningen i den sändande medlemsstaten där han är medborgare, får detta beslut även verkan för hans maka, som inte är anställd vid ett konsulat, men som också är medborgare i den sändande medlemsstaten.

2) Giltigheten av detta val är inte beroende av ett föregående samtycke eller annat medgivande från makan.